

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Turistide alkoholi ostumahu uuring

Tallinn
Jaanuar 2006

Töö tellija on EV Põllumajandusministeerium

Vastutavad täitjad: Liina Ernits, Vilja Vähi

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 668 1242

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	4
Turistide osakaal alkoholi müügikäibes.....	5
Turistide alkoholiostude maht ja struktuur.....	7
Enamostetud alkoholibrandid.....	14
Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Soomes ja Rootsis.....	16
Kokkuvõte	22

Sissejuhatus

Töö on teostatud EV Põllumajandusministeeriumi tellimusel.

Töö **eesmärgiks** on anda hinnang turistide poolt Eestist kaasa ostetud alkoholsete jookide mahule ja iseloomustada selle trendi põhilistes Eesti turismipiirkondades. Kooskõlastatult tellijaga olid töö ülesanneteks:

- leida kui suure osa moodustavad turistide alkoholi kaasaostud müügikäibest ja tarbimisest;
- kuidas on turistide alkoholsete jookide ostud ajas muutunud;
- millised on turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide brändid.

Töös on kasutatud EKI poolt läbi viidud alkoholikaupluste juhatajate/spetsialistide küsitlust, EAS Turismiarengukeskuse, ESA majutuste statistikat, tollistatistikat, aktsiisimaksude laekumise statistikat, Rootsi SoRAD-i ja Soome STAKES-i poolt tehtud põhjalikke alkoholsete jookide tarbimise ja turistide alkoholi sisseveo uuringuid. EKI viis küsitluse läbi 2005. aasta oktoobris 14-s Tallinna kesk- ja vanalinna ning sadamapiirkonna alkoholi- ja toidukaupluses intervjuude vormis.

Uuringu maht on kokku 23 lehekülge.

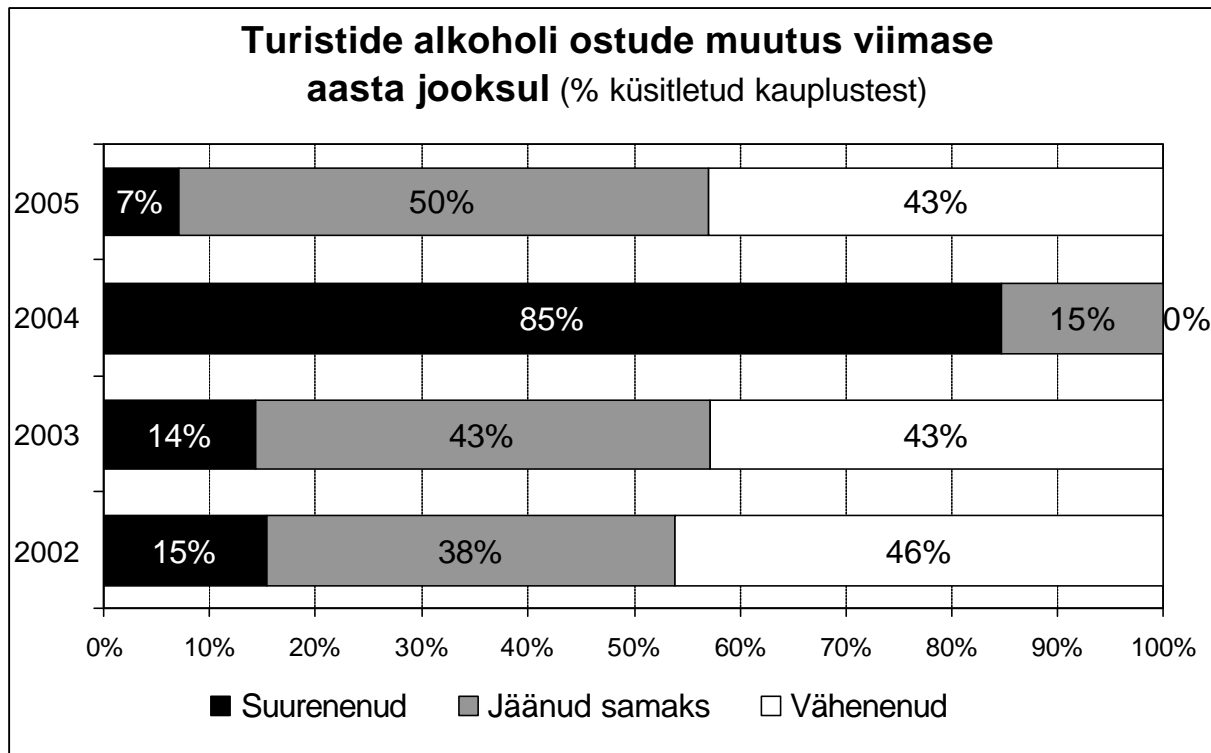
Turistide alkoholi ostumahu uuring

Turistide osakaal alkoholi müügi käibes

Kui 2004. aasta läks ajalukku turistide poolt alkoholsete jookide ostude olulise suurenemisega, siis 2005. aasta näitas turistide alkoholiostude stabiliseerimise trendi. Võrreldes 2004. aastaga vähenesid Soome turistide alkoholiostud. Põhjusi oli siin mitmeid: 1) Soomes alkoholiaktsiisi langemise tagajärjel alkoholi jaehinnad langesid; 2) 2004. aastal ostsid soomlased varuks väga palju alkoholi, mida oli sageli rohkem kui aastaga tarbiti ning osa sellest oli 2005. aastal veel järel; 3) veidi vähem mõjutas ostuturistide arvu Soome suunas laevapiletite kallinemine, sest enam ei korraldatud spetsiaalseid “viinaralli” odavreise. Sel aastal on suurenenud Rootsi ja ka Norra ning Saksa ostuturistide osakaal Eestis.

EKI kaupluste küsitluste tulemustest selgus, et Tallinna vana- ja kesklinna kaupluste alkoholsete jookide ostudest moodustavad turistide ostud ligi pool, Mere puiestee äärsetes ja sadamapiirkonna kauplustes aga 70%-99%. Turistide alkoholsete jookide ostude kasvu võrreldes 2004. aastaga märkis vaid üks sadamalähedane kauplus. 50% turismipiirkonnas asuvatest alkoholi kauplustest hindas turistide oste 2005. aastal võrdseks eelmise aastaga ja 43% kauplustest vähenenuks (joonis 1). Alkoholiostude vähenemist märkis enamus vanalinna ja kesklinna kauplusi, kuhu on raskendatud ligipääs autoga. Sadamapiirkonnas on avatud veelgi uusi kauplusi ning seal on loodud kõik tingimused turismibussi või autoga otse alkoholipoe hoovi sõita ja ostud kohe bussi või auto pagasiruumi paigutada.

Joonis 1

Uuring näitas, et Eestist kaasa ostetud alkoholsete jookide keskmised ostukogused kokku turisti kohta jäid püsima möödunud aasta tasemele, kuid vähenesid viina ostud ja suurenesid õlle ostukogused keskmiselt turisti kohta (tabel 1).

Tabel 1

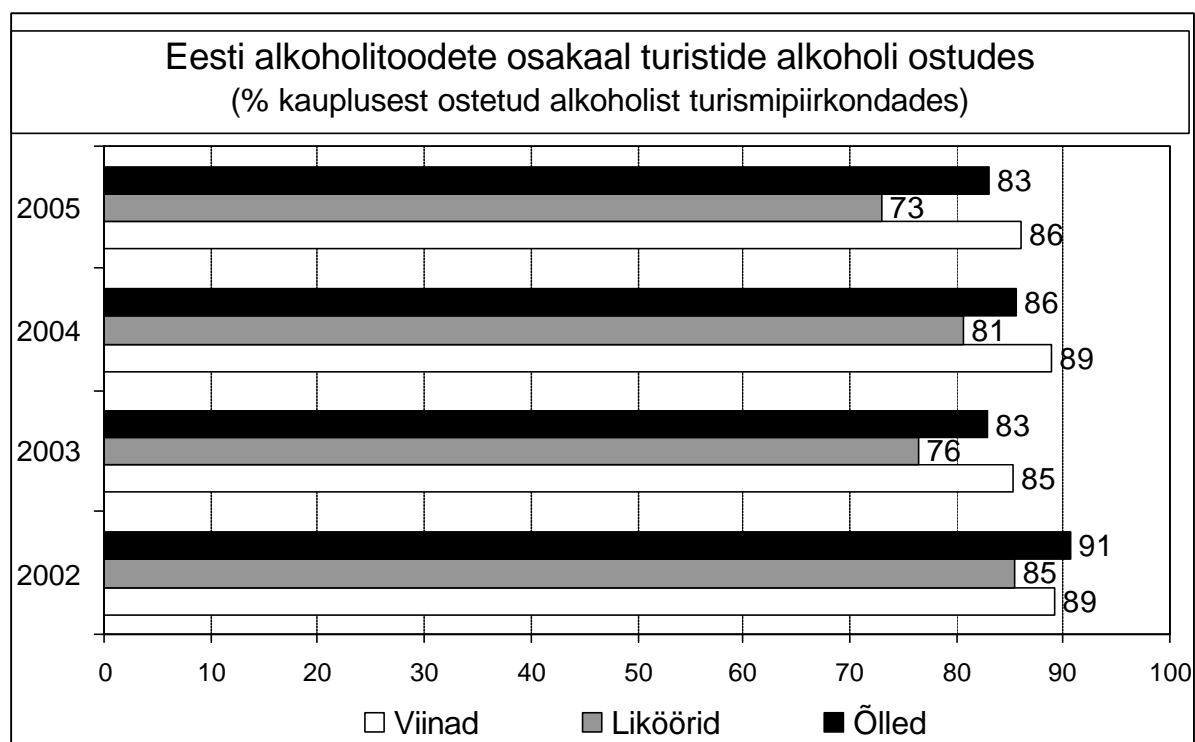
Ühe konkreetset alkoholset jooki ostva väliskülastaja
keskmine ostukogus (liitrites)

	2002	2003	2004	2005
Viin	1,0	1,2	3,0	2,0
Konjak/brändi	0,8	0,9	1,1	1,5
Liköör	1,1	0,9	1,3	1,7
Õlu	11,3	12,6	21,6	22,0
Siider	12,1	11,3
Long drink	13,1	12,6
Vein	2,9	2,5

Allikas: EKI

Erinevate rahvuste alkoholsete jookide ostukäitumine on küsitletud kaupluste spetsialistide hinnangul erinev. Soomlased ostavad põhiliselt odavaid viinasid, likööre ja õlut. 2005. aastal hakkasid soomlased lisaks õllele ka viina kohvritega ostma. Samuti armastavad Soome rahvusest turistid osta kanistris veine ja kohvrites long drinke ning siidreid. Soomlased ostavad põhiliselt Eesti viina ja õlut, rootslased aga importõlut ja –viina ning rohkem konjakeid ja brändisid. Sadamas asuva alkoholi kaupluse juhi hinnangul ostab keskmine rootslane 1 l viina soomlase 10 l kohta ja 20 l õlut soomlase 40 l kohta. Samas ostavad rootslased soomlastest rohkem klaaspudelis veine. Rootslased, norralased ja teised rahvused ostavad peamiselt viskit

Joonis 2

ja konjakit, venelased kallimaid konjakeid. Saksa turistide osatähtsus välituristide hulgas on soomlaste järel teisel kohal, kuid nende alkoholiostud Eestis on tagasihoidlikud. Võrreldes möödunud aastaga on oluliselt suurenenud rootslaste osakaal alkoholi ostvate turistide hulgas ning kuna nemad eelistavad Eestis toodetud viinale, likööri ja õllele importtooteid, siis on võrreldes möödunud aastaga Eesti viina, likööri ja õlle osakaal turistide alkoholiostudes vähenenud (joonis 2).

Turistide alkoholiostude maht ja struktuur

Turistide alkoholiostude mahu ja rahaliste kulutuste suuruse määramisel on kasutatud EAS Turismiarenduskeskuse, ESA ja Eesti Panga iga-aastaseid turistide küsitlusi, mis sisaldavad ka kulutusi alkoholi- ja tubakaostudele. Hinnangute tegemisel on samuti kasutatud Rootsis ja Soomes tehtud põhjalikke uuringuid elanikkonna alkoholitarbimisest¹, kus lisaks riikliku statistika andmetele tarbimise kohta on käsitletud ka välismaal tarbitud ja välismaalt kaasa toodud alkoholsete jookide osa nende maade elanike alkoholsete jookide tarbimises ning ka salaalkoholi osakaalu. Soomlaste ja rootslaste ostud moodustavad peamise osa välisküllastajate alkoholsete jookide ostukogustest Eestis.

Peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga ei peeta EL-siseselt enam arvestust piiriületuste kohta. Välisküllastajate saabumist näitavad üksnes majutusstatistika andmed. 2003. aastal, mille kohta on olemas veel ESA andmed välisriikide kodanike piiriületustest Eestisse, moodustasid majutatud välisküllastajad 1/3 kõigist piiri ületanud välisriikide kodanikest (tabel 2). Kuivõrd peale liitumist on majutusstatistika andmetel kiiremini kasvanud Eestit külastanute välisriikide kodanike arvus kaugemal asuvate riikide kodanike külastused, siis on käesolevaks ajaks majutatud välisküllastajate osakaal välisküllastajate koguarvus kõrgem. Samas ei saa soomlaste Eesti külastatavust iseloomustada majutatud soomlaste vähenemisega, sest paljudel soomlastel on Eestisse ostetud korter või ka maja, kus Eestis olles peatatakse ning mida kasutavad ööbimiseks sageli ka nende tuttavad. Soome enda väga põhjalikud reisi- ja alkoholi sisseveo uuringud 2005. aasta 9 kuu kohta näitavad soomlaste Eesti külastavuse 14%-list kasvut, kusjuures III kvartalis² soomlaste Eesti külastatavus langes. Sellist langustendentsi III kvartalis välisreiside statistikas on Soomes esinenud ka varasematel aastatel (v.a 2004.a). Soome uuringute ja Eesti majutusstatistika uuringute andmete alusel külastas Eestit 2005. aastal hinnanguliselt kokku 2 080 tuhat soomlast. Seega moodustasid Soome kodanikud 48% kõigist Eestit 2005. aastal külastanud välisriikide kodanikest. 2003. aastal oli soomlaste osakaal välisküllastajate arvust ESA andmetel 53%. Pikaajalisem trend näitab soomlaste osakaalu

¹ 1. Resandeförsel. Svenska resenärers införsel av öl, vin och spirit till Sverige varje månad, från juni år 2000 och framåt. SoRAD, Stockholm 2005.

2. Konsumtionsutvecklingen månad för månad och i rullande 12-månadersperioder från juni år 2000 och framåt. SoRAD, Stockholms Universitet. 2005

3. Soome rahandusministeeriumi andmed eraisikute alkoholsete jookide sisseveo kohta 2003. aasta ja 2004. aasta 9 kuu kohta. STAKES – Sotsiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

² Soome rahandusministeeriumi andmed eraisikute alkoholsete jookide sisseveo kohta 2004. aasta ja 2005. aasta 9 kuu kohta. STAKES – Sotsiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

pidevat vähenemist väliskülastuste koguarvus. Välisriikidest saabujate arv teistest riikidest on peale Eesti liitumist EL-iga kiiresti kasvanud. Hinnanguliselt külastas 2005. aastal Eestit 4,3 miljonit välisriikide kodanikku, mis on 8% enam aastatagusest.

Majutatud väliskülastajate arv kasvas EAS Turismiarenduskeskuse 2005. aasta 10 kuu andmetel eelmise aastaga võrreldes 8% ja on aasta varasema perioodiga tunduvalt aeglustunud (2004.a sama perioodi kasv 24%). Majutatud väliskülastajate seas suurenes võrreldes 2004. aastaga kiiremini külastatavus Suurbritanniast (+75%), Venemaalt (+32%), Saksamaalt (+30%), Rootsist (+23%) ja Prantsusmaalt (+11%).

Lähiiriikide, peamiselt Soome ja paljudel juhtudel ka Rootsi kodanike väliskülastuste puhul on suures osas tegemist nn kaubaturismiga ning seda on tinginud Eesti hindade madalam tase võrreldes nende riikidega. Viimasel paaril aastal on siiski täheldatav Eesti ja Soome hinnatasemetete erinevuse vähenemine ning sellega seoses on vähenenud ka ühepäevakülastajatest soomlaste arv.

Tabel 2

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv (1000 inimest)

	2003	2004	2004 10 kuud	2005 10 kuud	2005 10k/ 2004 10k, +,- %
Piiri ületanud väliskülastajaid kokku*	3377,8	4000*		4300*	7,5*
sh USA	83,1				
Leedu	127,3				
Läti	414,4				
Norra	43,5				
Rootsi	149,8	205*		250*	22*
Saksamaa	105,0				
Soome	1788,2	1925*		2080*	8*
Suurbritannia	71,1				
Venemaa	295,6				
Majutatud väliskülastajate arv	1127	1374	1195	1284	8
sellest Soome	706	844	725	698	-4
Rootsi	67	89	78	96	23
Saksamaa	68	86	81	105	30
Itaalia	13	24	24	25	5
USA	13	19	18	18	0
Prantsusmaa	8	15	14	16	11
Norra	30	36	32	36	15
Suurbritannia	30	39	32	55	75
Venemaa	37	42	31	41	32

* Peale Eesti liitumist EL-ga ei peeta enam piiriületuste statistikat liikmesriikide kodanike kohta. Piiriületuste hinnangud 2004.-2005. aasta kohta on tehtud EKI poolt Soome ja Rootsi reise statistika ning Eesti majutusstatistika alusel.

Alkoholsete jookide hinnad on Eestis võrreldes Soome ja Rootsigi endiselt tunduvalt madalamad. Näiteks maksis 2005. aasta detsembris 0,7-liitrine pudel 38-40%-list kohalikku

enamostetavat viina Stockholmis 311.28 krooni, Helsingis 232.51 krooni, kuid Tallinnas maksis madalama hinnaklassi viin 92.03 (enne aktsiisimäära tõusu dets 2004 - 81.30 krooni) ja kõrgema hinnaklassi viin 145.30 krooni. Pooleliitrine pudel 4,3-4,7%-list heledat õlut maksis Stockholmis 14.66 krooni, Helsingis 25.97 krooni ja Tallinnas 9 krooni. Soomlaste poolt armastatud marjaliköörid maksavad Tallinnas keskmiselt 51.26 ja 45%-line Vana Tallinn 92.04 krooni 0,5-liitrine pudel. Nii Rootsis kui Soomes müüakse alkoholiseid jooke (v.a lahjemad õlled, siidrid) ainult riiklikes spetsialiseeritud alkoholsete jookide kauplustes.

Suur hinnavahe on ka põhjuseks, miks suur osa Eesti väliskülalistest alkoholiseid jooke siit koju kaasa viib. Väliskülastajad kulutavad alkoholile Eestis nii toitlustusettevõtetes kohapeal tarbides kui ka kauplustest kojuviimiseks kaasa ostes. Majutatud väliskülastajate arvukuse kasvuga on suurenenud alkoholsete jookide tarbimine toitlustusettevõtetes ja seda eriti õlle ja lahjade jookide osas. Turistide alkoholsete jookide tarbimismahtu toitlustusettevõtetes käesolevas uuringus hinnatud ei ole. EKI kauplusteküsitlus 2005. aasta oktoobris näitas alkoholsete jookide kulutuste osas väga väikeseid muutusi võrreldes aasta varasema küsitlusega.

Teatud määral on turistide kulutuste suurused erinevad olenevalt nii reisi kestvusest kui ka erinevatest riikidest kodanikel ja seda ka alkoholi ostmisel. Suuremaid kulutusi alkoholi ostmiseks teevad küll mitmepäevaturistid, kuid kulutuste struktuuris on kulutused alkoholile kõrgemad ühepäevaturistidel. Samas kulutavad mitmepäevaturistid suuremaid summasid ka toitlustusettevõtetes, kus teatud osa kulutustest moodustab alkohol. Põhjamaadest, kus alkoholi hinnatase on kõrgete aktsiisimaksude tõttu kõrge, saabuvate väliskülastajate kulutused alkoholile on suuremad, kui teistel rahvustel. Kaugematest riikidest saabuvad ostavad kojuviimiseks kaasa suveniirpudeleid ja Eesti eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, ka Riia Balsam jms), lähiriikidest külalised aga tooteid koduseks tarbimiseks (viin, õlu). Kaupluste spetsialistide küsitluste andmeil ostavad soomlased enam viina, likööri ja õlut. Teised Euroopa Liidu lähiriikide kodanikud eelistavad soomlastest enam kallemaid eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, Kännu Kukk) või imporditud jooke – konjakit ja viskit. Väliskülastajad Lätist, Leedust ning Venemaalt alkoholsetele jookidele kauplustes märkimisväärseid kulutusi ei tee, sest alkoholi hinnatasemed neis riikides on madalamad. Küll aga näitavad küsitlused Venemaalt saabunud mitmepäevaturistide suhteliselt suuri kulutusi Eesti toitlustusettevõtetes.

Kaupluseküsitlused näitasid, et 2005. aastal oli turistide osakaal alkoholipoodide külastusel eelmise aasta tasemel, kuid muutunud oli nende rahvusliku päritolu struktuur. Ostukogused stabiliseerusid ning viina ostukogused 2005. aastal vähenesid võrreldes eelmise aastaga.

Eestit külastanud välisriikide kodanike kulutused alkoholile suurenesid keskmiselt 227 kroonini ühe külastaja kohta (kasv 2,5%; 2004.a 222 kr). Sealjuures kulutas Eestit külastanud üks täiskasvanud soomlane alkoholile keskmiselt 520 krooni ja rootslane 315 krooni. Selle arvestuse kohaselt ulatub **väliskülastajate poolt kauplustes ostetavate alkoholsete jookide käive jaehinnas** tänavu hinnanguliselt 910-920 miljoni kroonini. Alkoholsete jookide 2005. aasta prognoositavast jaekäibest kauplustes (3,3 mlrd kr) moodustab välisostude osakaal ligikaudu 23%. Rahaliselt kulutatakse enam viina ostmiseks, vaatamata sellele, et viina ostukogused 2005. aastal kolmandiku võrra vähenesid. Kulutused viinale

ulatusid 2005. aastal 340 miljoni kroonini, moodustades 1/3 välisostude kogukuludest alkoholile. Peale selle kulutatakse alkoholile ka toitlustusettevõtetes ja laevadel (endises maksuvabas piirkonnas enne Eesti EL-ga liitumist).

Alates 2004. aasta 1. maist ühtlustusid Soome ja Rootsi tollipiirangud eraisikute poolt Eestist, aga ka kõigist teistest EL liitunud riikidest, kaasa viidavatele alkoholsetele jookidele teiste EL liikmesriikidega. Üle piiri viidavad lubatud kogused suurenesid kordades. Kangeid, 22-80%-lisi alkoholiseid jooke võib Eestist Soome ja Rootsi kaasa viia varasema 1 liitri asemel 10 liitrit, kangestatud alkoholiseid jooke kangusega alla 22% 20 liitrit (varem 3 ltr), veine 90 liitrit (2 ltr) ja õlut 110 liitrit (16 ltr). Enamuse EL riikide poolt on tollis kehtestatud ka ealised piirangud, mis lubavad neid jooke lähiriikidesse sisse viia vanematel kui 20-aastastel kodanikel. Alla nimetatud vanusepiiranguga väliskülastajaid, sealhulgas lapsi, on umbes 10-12%, kellel ei ole alkoholiseid jooke lubatud osta ega ka oma koduriiki kaasa võtta. Väike osa, eksperthinnangutel 5-8%, väliskülastajatest on neid, kes alkoholi ei osta ega ka ei tarbi.

Põhilise osa turistide alkoholiostudest moodustavad endiselt Soome kodanike ostud, kuivõrd Eestit külastanud välisriikide kodanikest on pooled soomlased ja Soomega on Eestil ka tihedaim liiklusside. Soomlaste ostueelistuseks on suuremas osas Eesti tooted või Soomes toodetud alkohoolsed joogid.

Kauplustest enamostetavate alkoholsete jookide väliskülastajate ostumahud on toodud tabelis 3.

Tabel 3

Väliskülastajate alkoholsete jookide ostumahud kauplustest (miljon liitrit)

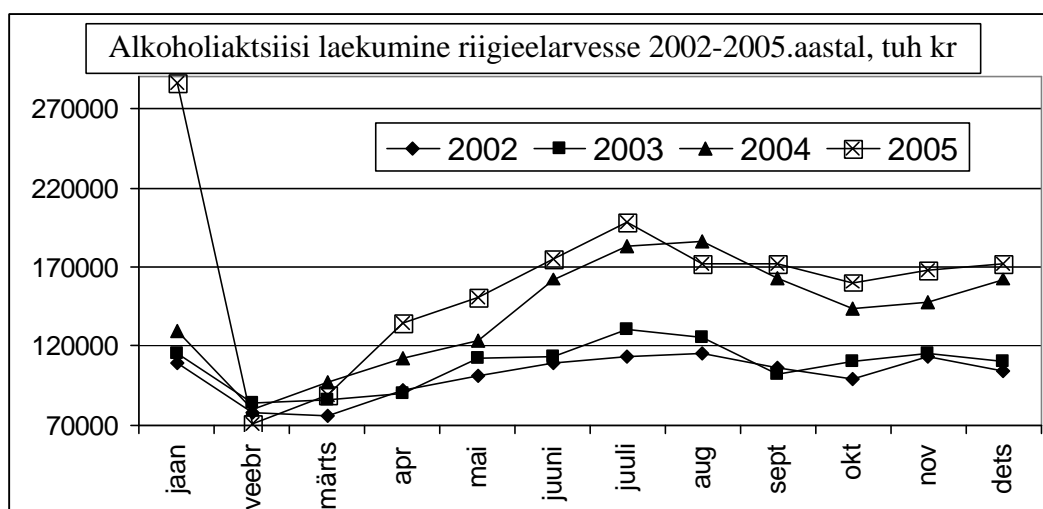
	2003	2004	2005	Muutus +, - %
Õlu	7,5 – 8,0	16,0	16,7	+4
Kange alkohol	1,9	4,0	3,5	-12
sellest viin	1,3	3,1	2,1	-32
konjak/viski	0,16	0,2	0,3	+36
liköörid	0,4	0,6	0,8	+27
Vein	1,2	1,8	1,5	-14
Lahjad alkohoolsed joogid	...	2,4	2,3	-4
Kokku 100%-lises alkoholis	1,29	2,6	2,58	-0,8

2005. aastal olid väliskülastajate poolt ostetavate alkoholsete jookide kogused kauplustes osadel toodetel vähenenud ja osadel suurenenud. 100%-lises alkoholis arvestatuna jäid väliskülastajate ostud enam-vähem 2004. aasta tasemele, ulatudes 100%-lises alkoholis 2,58 miljoni liitrini, mis on eelmise aastaga võrreldes 0,8% vähem.

Alkoholsete jookide müügiimahtude muutumist siseturul väljendab alkoholiaktsiisi laekumine riigieelarvesse (joonis 3). 2004. aasta 1. maist ei suurenenud alkoholaktsiisi laekumine mitte üksnes siseturul müüdüd koguste suurenemise arvel, vaid ka laevadel müügi arvel. Kuni 2004. aasta 1. maini müüdi laevadel alkoholiseid jooke maksuvabalt (ilma aktsiisi- ja

ka käibemaksuta) ning peale liitumist hakkas laevadel müügilt laekuma riigieelarvesse alkoholiaktsiis ja ka käibemaks. 2005. aasta alkoholiaktsiiside laekumine suurenes aga alkoholi aktsiisimäärade tõusiga 1. jaanuarist 2005. aastal. Aktsiisimaksu laekumise pea 2,2-kordne suurenemine 2005. aasta jaanuaris näitab siseturule müügi samaväärset kasvu kuu aega varem, s.o 2004. aasta detsembris, mil kauplused ostsid varusid enne aktsiisi tõusu. 2005. aasta teistel kuudel ei ole alkoholiaktsiisi laekumine aga eriti palju suurem aastatagusest. Arvestades sealjuures ka aktsiisimäärade 5%-list tõusu 2005. aasta algusest, siis selle alusel oli alkoholi siseturumüügi maht 100%-lises alkoholis enam-vähem 2004. aasta mahu tasemel. Muutused olid aga eri tootegruppide müügimahtudes, näiteks õlle müük kasvas kiiremini kangete alkoholsete jookide müügimahust.

Joonis 3

Allikas: Eesti Rahandusministeerium

Väliskülastajate kauplustes ostetud alkoholikogustele siseturul lisandub veel tarbimine toitlustusettevõtetes, kus tarbimismahud on tunduvalt väiksemad. Väliskülastajate ostud laevadelt (enne liitumist maksuvabadest piirkondadest) lisanduvad mandrilt ostudele. 2004. aasta Tolli- ja maksuameti ning Soome poolsete uuringute andmetel on ostukogused laevadelt poole väiksemad kui kauplustest ehk ligikaudu kolmandiku väliskülastajate poolt väljaviidavast kogusest (tabel 4).

Tabel 4

Väliskülastajate poolt Eestist välja viidavate alkoholsete jookide kogused 2005. a (mln l)

	Laevad	Kauplused	Kokku
Õlu	9,0	16,7	25,7
Kanged	1,7	3,5	5,2
sh konjak/viski	0,2	0,3	0,5
viin	1,0	2,1	3,1
liköör	0,4	0,8	1,2
Veinid	0,8	1,5	2,3
Lahjad alkoholised joogid	1,1	2,3	3,4
100%-lises alkoholis	1,32	2,58	3,9

2004. aastal viidi **väliskülastajate poolt alkoholseid jooke** Eestist kaasa 100%-lises alkoholis hinnanguliselt 4 miljonit liitrit. Selle koguse võrra vähenes alkoholsete jookide müük 100%-lises alkoholis Eesti elanikele, mis on 2,95 liitrit kokku ühe elaniku kohta ehk 3,55 liitrit ühe täiskasvanud elaniku kohta aastas.

Laevadel müüdavate alkoholsete jookide maht 100%-lises alkoholis ulatus 2005. aastal 1,32 miljoni liitrini (2004.a – 1,4 mln l). 2005. aastal viisid **väliskülastajad Eesti kauplustest ja laevadelt ostetuna kaasa** alkoholseid jooke kokku 3,9 miljonit liitrit arvestatuna 100%-lises alkoholis, mis on 2,5% vähem kui 2004. aastal.

Alkoholsete jookide müük Eesti elanikele 100%-lises alkoholis väheneks 2005. aastal seega 3,9 miljoni liitri võrra, mis on 2,89 liitrit kokku ühe elaniku kohta. Kusjuures 1,91 liitrit tuleb väliskülastajatele kauplustes müügi arvelt ja 0,98 liitrit laevadel müügi arvelt. Seega viivad väliskülastajad Eestist kaasa 3,51 liitrit 100%-list alkoholi ühe täiskasvanud elaniku kohta aastas, sealhulgas 2,31 liitrit kauplustest ja 1,2 liitrit laevadelt.

Turistide eelistatud alkoholibrandid

Turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide kaubamärgieelistuste selgitamiseks küsitles EKI turismipiirkonna alkoholikaupluste juhatajaid-müüjaid, kes jagasid oma tähelepanekuid eri rahvusest ostuturistide käitumise kohta ja töid igas tootegrupis välja 3 enamostetud tootemarki. Tulemused on toodud tabelis 5.

Tabel 5

Turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide tootemargid (3 enamnimetatut seas)
(% antud tootemärke nimetanud kauplustest)

	2002	2003	2004	2005
Viinad				
Viru Valge	100	100	100	86
Saaremaa	92	100	100	93
Y2K	-	-	29	-
Hundijalavesi	8	43	14	-
Koskenkorva	23	29	14	14
Kapteni	-	21	14	-
Estonian Chistal Vodka	8	7	14	-
Rusky Standart	-	7	7	14
Stön	-	-	7	7
Lauaviin	-	-	7	7
Liiwi	-	7	-	-
Absolut	8	-	-	-
Talu viin	-	-	-	21
Lahe viin	-	-	-	7
Old Thomas de Lux	8	-	8	-

Tabeli järg ...

	2002	2003	2004	2005
Konjakid, brändid, viskid				
Belõi Aist	33	38	69	15
Larsen	58	62	54	62
Meukow	42	46	46	15
St Remy Napoleon brändi	-	-	38	77
Hennessy	33	38	31	23
Balantines	-	-	23	-
Famous Crouse	-	-	23	15
Renault	8	8	15	15
Remy Martin	8	8	15	23
Consul	-	-	-	8
Napoleon Courier	-	-	-	23
Hardy	-	-	-	15
Henrik Brondy Pet	-	-	-	15
Jameson	-	-	15	-
Chateau Montifaud	-	15	8	-
Courvoisier	-	8	8	-
Scottish Leader	-	-	8	-
Jack Daniels	-	-	8	-
Royal Edingburg	-	-	8	-
Marie XO	-	-	8	-
Louis VX	-	-	8	8
Ibis	-	-	8	23
Bastion	-	8	-	-
Metaxa	8	-	-	-
Polignac	8	-	-	-
Liköörid				
Vana Tallinn	85	93	93	79
Metsmaasika, marjaliköörid	100	86	86	93
Kooreliköörid	31	21	43	14
Kohviliköörid	15	29	29	50
Minttu	-	29	14	14
Jägermeister	-	-	14	29
Amaretto	-	7	7	7
Sambuka	-	7	7	-
Pirita ürdiliköör	-	-	7	-
Boyleys Pisang	-	-	7	-
Dooleys	-	-	7	-
Bailyes	15	7	-	7
Brendaus	-	7	-	-
Eden	8	-	-	-

Tabeli järg ...

	2002	2003	2004	2005
Donna	8	-	-	-
Kiiu torn	8	-	-	-
Kännu Kukkk	8	-	-	-
Õlled				
Saku Originaal	100	100	100	100
A le Coq Premium	50	71	71	71
Koff	42	50	29	57
Karjala	-	-	14	50
Lapin Kulta	-	-	7	14
Rock	-	-	7	-
Saaremaa	8	7	-	-
Tšehhi	-	7	-	-
Saku Tume	-	7	-	-
Frederik	8	-	-	-
Holsten	8	-	-	-

Küsitlusest selgus, et turistide **lemmikviinadeks** on endiselt AS Liviko Viru Valge ja AS Ofelia Saaremaa viin. Soomlased ostavad viina kohvritega.

Konjakitest-brändidest ostsid turistid Eestist kõige enam Prantsuse brändisid (St Remy Napoleon) ja ka konjakeid.

Likööridest ostsid turistid Eestist enamasti kaasa kas Vana Tallinnat või marjalikööre. Kõige populaarsem oli Liviko Maasikaliköör, samuti Liivi Heliisi Metsmaasikaliköör. Endiselt on populaarsed ka erinevad koore- ja kohviliköörid, seda nii eestimaised kui importliköörid.

Turistide poolt ostetud **õllede** sortiment on samas üsna väike, peamiselt ostetakse Eestist kaasa Saku Originaali. See on ka kõikides turismi piirkonna kauplustes müügil. Populaarsuselt teiseks kaasaostetavaks õlleks on A. le Coq Premium. Kuna Rootsi turistide, kes ostavad vaid importõlut, osakaal on suurenenud, on kasvanud ka importõlle (Karjala, Lapin Kulta) osakaal kaasaostetava õlle hulgas.

Long drinke osteti enamasti kahte marki – Sinebrychoff ja Hartwall, veel osteti Eristoff long drinki.

Veinidest eelistati Tšiili veine, kusjuures kõige populaarsemad olid Cato Negro Merlot ja Santa Helena. Osteti ka Eesti ja Riia vahuveine.

Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Soomes ja Rootsis

Rootsi range alkoholipoliitika (riiklik jaemüük ja kõrge aktsiis) ja madalad tollimäärad reisijate alkoholi sisseveol (tabel 6) hoidsid alkoholi tarbimise 1995-1999. aastatel stabiilsena 8-8,5 liitri 100%-lise alkoholi piires ühe täiskasvanud (15-aastased ja vanemad) elaniku kohta. Sisseveopiirangute järk-järgulise vähendamise tulemusel on 2000. aastast alates tarbimine kasvanud kiiremini ja seda nii registreeritud kui registreerimata tarbimise kasvu

tagajärjel. 2004. aastal, mil ühtlustati tollipiirangud EL üldiselt kehtivate tollimääradega, kasvas kogutarbimine veelgi, kuid registreeritud tarbimine vähenes 2003. aastaga võrreldes 4% ning kogutarbimise kasvu põhjustas registreerimata tarbimise 19%-line kasv. Viimane oli tingitud nii reisidelt kaasa toodud koguste kui salakaubanduse kasvust. Hinnangute kohaselt kasvasid 2004. aastal reisidelt kaasa toodud kogused 18% ja salakaubandus 29%. 2004. aastal tarbis üks täiskasvanud rootslane keskmiselt 10,5 liitrit alkoholiseid jooke arvestatuna 100%-lises alkoholis, millest 2,7 liitrit oli reisilt kaasa toodud, 0,8 liitrit salaturg, 0,4 liitrit kodus valmistatud ja 6,6 liitrit registreeritud turg (joonis 4).

Tabel 6

Alkoholsete jookide tolli piirmäärad Rootsis
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

Periood	Kanged (22 – 80%)	Aperitiivid (alla 22%)	Vein	Õlu
01.01 1995 –	1 kange või 2 aperitiivi		5	15
01.07 2000 –	1	3	20	24
01.01 2001 –	1	6	26	32
01.01 2002 –	2	6	26	32
01.01 2003 –	5	6	52	64
01.01 2004 – ("EL-kvoot)	10	20	90	110

Allikas: Rades direktiv 2000/44 EG, Finansdepartementet.

Tabelis 7 toodud andmed näitavad registreeritud turu pidevat vähenemist ja seega ka maksutulude vähenemist Rootsi riigikassasse.

Tabel 7

Rootslaste tarbimise struktuur registreeritud ja registreerimata turul

Aasta	Tarbimine 100%-lises, l/1 täiskasvanu	Osakaal kogutarbimisest, %			
		registreeritud turg	reisidelt toodud	kodus valmistatud	salaturg
2001	9,3	72	20	4	4
2002	9,9	70	19	5	6
2003	10,2	67	22	4	7
2004	10,5	62	26	4	8
10 kuud 2005	10,3	64	24	3	9

Allikas: SoRAD

2004. aastal suurenes kiiremini reisijate poolt kaasa toodud kangete piiritusjookide kogus (+27%) (tabel 7). Õlle kogused suurenesid 21%, veinidel 6% ja kogu kaasa toodud alkoholikogus 100%-lises alkoholis suurenes 20%. Osturiikideks on olnud madalama alkoholiaktsiisi määradega riigid - Saksamaa (2003. aastal 42% reisidelt toodud kogusest), Taani (24%) ja 2004. aastal lisandus ka Eesti.

Tabel 8

Rootslaste reisilt kaasa toodud alkoholsete jookide dünaamika 2002-2005. aastal

	2004 kogus mln l	Muutus, +, - %			
		2002/2001	2003/2002	2004/2003	10k'05/10k'04
Õlu	90,9	+2	+16	+21	-17
Vein	45,5	+14	+8	+6	+1
Piiritusjoogid	23,7	+2	+42	+27	-13
Kokku 100%-lises	20,0	+6	+22	+20	-10

Allikas: SoRAD

Tabel 9

Reisidelt kaasa toodud jookide osakaal vastava joogi kogutarbimisest, %

Aasta	Piiritusjoogid	Vein	Õlu
2001	29	18	21
2002	27	18	19
2003	40	20	17
2004	44	21	23
2005	47	21	20

Allikas: SoRAD

Kuigi ka 2005. aastaks prognoositi alkoholsete jookide reisidelt kaasa toodavate koguste suurenemist, näitavad Rootsis läbi viidud uuringud 2005. aasta 10 kuu kohta 10%-list vähenemist 2004. aasta sama perioodi suhtes 100%-lises alkoholis mõõdetult. 2005. aasta 10 kuu andmetel oli reisilt kaasa toodud alkoholsete jookide osa keskmisest tarbimisest ühe täiskasvanud rootslase (15-aastased ja vanemad) kohta aastas 2,54 liitrit arvestatuna 100%-lise alkoholina eelmise aasta 2,7 liitri asemel. Vähenemine oli aastaga -6%. Välismaalt 2005. aastal kaasa toodud 2,54 liitrist alkoholist arvestatuna 100%-lises alkoholis olid piiritusjoogid 1,14 liitrit (2004 – 1,2 l), vein 0,8 liitrit (0,8 l) ja õlu 0,6 liitrit (0,7 l).

Kõigi eelpool toodud tabelite alusel avalduvad suurimad muutused kangete alkoholsete jookide müügis ja nende reisidelt toodud kogustes. Rootsis osteti 2003. aastal Systembolaget'i kauplustest 49% kogu tarbitavast alkoholist (kogu registreeritud turg moodustas 67%). Tollipiirangute vähenemise, range riikliku alkoholipoliitika ja kõrgete aktsiisimäärade püsimine annavad põhjust arvata ja nagu näitab ka tabel 10, et alkoholsete jookide sissevedu madalama maksumääradega riikidest Rootsi kasvab ja registreeritud turuosa väheneb.

2005. aasta märtsis valmis Rootsi valitsuse ettepanek alkoholi aktsiisimaksu muutmise kohta aastapikkuse uurimistöö tulemusena. Uurimistöös soovitatakse alandada kangete jookide maksu 40%, õlle, veini ja muude kääritatavate jookide maksu 30% alates 2006. aasta algusest. Lisaks soovitatakse muutusi müügipiirangutes (vanuse alammäär ja müügikohtade lahtiolekuajad).

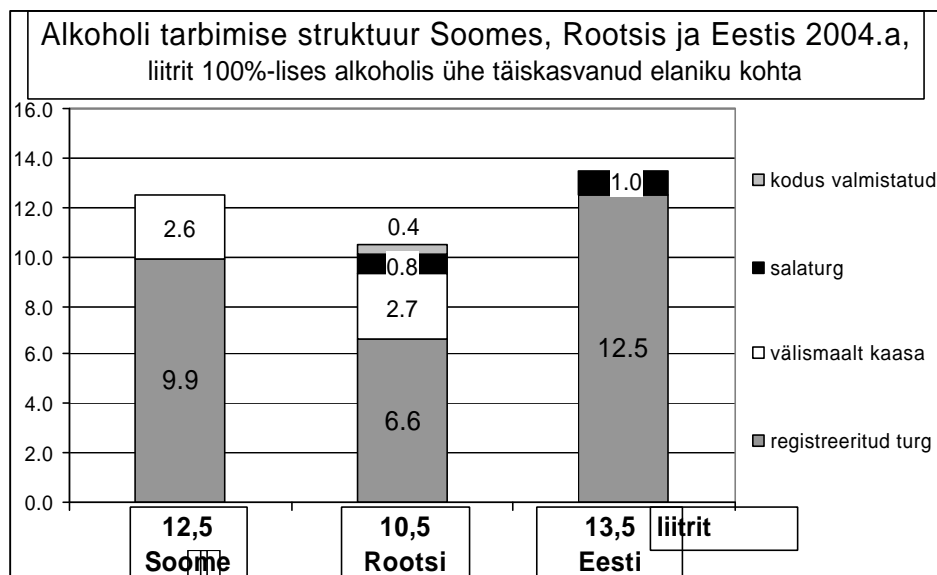
Tabel 10

Kangete piiritusjookide müük Systembolaget'i kauplustes
ja reisidelt kaostatoodud kogused, mln l

	2002	2003	2004	Muutus, +,- %	
				2003/2002	2004/2003
Systembolaget	23,3	22,1	19,2	-5,2	-13,1
Reisidelt toodud	13,1	18,6	23,7	+42	+27,4

Allikas: SoRAD

Joonis 4

Soome, nagu Rootsi sai liitumisel EL-ga õiguse piirata alkoholi sissevedu esialgu kaks aastat, hiljem aga kokku 10 aastat (tabel 10). 2004. aastast lõppesid piirangud ning range alkoholipoliitika ja kõrgete aktsiisimaksude tõttu suurenes alkoholsete jookide sissevedu madalama hinnatasemega riikidest ning seda eelkõige lähiriigist Eestist.

Tabel 11

Alkoholsete jookide tolli piirmäärad Soomes
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

Periood	Kanged (22 – 80%)	Aperitiivid (alla 22%)	Vein	Õlu
Väljastpoolt EL-i	1 kange või 3 aperitiivi		2	16
EL-i riikidest*	10	20	90	110

*1.mai 2004. aastast ka EL-i uutest liikmesriikidest.

Soomes 2003. aastal läbi viidud põhjalikud uuringu tulemusel alandati³ alkoholsete jookide aktsiisimäärasid 2003. aasta novembris vastu võetud otsuse alusel. Enne otsuse vastu-

³ Alkoholsete jookide aktsiisimaksude alandamise otsus on Soomes vastu võetud novembris 2003. Vastavalt otsusele alanesid aktsiisimaksud järgmiselt (eurot ühele liitriks 100%-lisele alkoholile): Kange alkohol - 28.25 (50.46 endine), vahetoode - 23.56 (39.24), veinid - 19.27 (21.41), õlu - 19.45 (28.59).

võtmist prognoositi valitsuse ettekandes alkoholituristide poolt toodud koguste kasvamist kahekordseks võrreldes 2003. aasta kogustega ehk tõusvat 0,7 liitri 100%-lise alkoholi võrra elaniku kohta, seda hoolimata aktsiisimäära alandamisest. See oleks tähendanud, et aastaks oleks Eesti reisivõtte toodud kogus kasvanud ühe liitrini ja kõigilt reisivõtte toodud kogus 1,5 liitrini 100%-list alkoholi elaniku kohta. Kui aktsiisimäära ei oleks alandatud oleks Eestist toodav kogus prognooside kohaselt kasvanud aastaks 2,5 liitri võrra elaniku kohta (100%-lise alkoholina). Eestist toodav kogus oleks siis kerkinud ligi 3 liitrini ja kogu turistide poolt toodud kogus 3,3 liitrini elaniku kohta 100%-lise alkoholina.

Valitsuse ettekandes hinnati, et aktsiisimäära muutmiseotsusest sõltumata kasvab alkoholi registreerimata tarbimine 2002. aasta tasemest (1,7 liitrit 100%-list alkoholi elaniku kohta) suuremaks. Esitatud maksumuutuse mõjul arvati, et registreerimata tarbimine suureneb 2004. aastaks 2 liitrini. Ilma maksu alandamiseta arvati see suurenevat 4 liitrini aastaks.

2004. aastal toimunud välisreisidelt toodud koguste piirmäära suurenemine tollimäärades on Soomes kasvatanud registreerimata tarbimise osatähtsust alkoholi kogutarbimises. Registreerimata tarbimist enim kasvatanud osa oli välisreisidelt toodud kogused. 2004. aastal suurenes reisidelt toodud alkoholsete jookide kogus 100%-lise alkoholina ligi 70%. Samal ajal kodus valmistatud kogused ja salakaubavedu vähenes kolmandiku võrra. Suur osa reisidelt kaasa ostetud alkoholsetest jookidest oli toodud Eestist.

Tabel 12

Soome reisijate alkoholsete jookide sissevedu EL liikmesriikidest ja 3. riikidest
100%-lises alkoholisisalduses, mln l

	Kanged piiritusjoogid	Alla 22% piiritusjoogid	Veinid	Siider	Long dink	Õlu	Kokku
2003	2,21	0,38	0,56	0,03	0,019	1,39	4,59
2004	4,25	0,52	0,66	0,22	0,18	1,89	7,72
Muutus 2004/03,%	+93	+37	+17	+633	+847	+36	+68
Osakaal 2004 sisseveos, %							
Eesti	55	47	47			59	
Rootsi	15	23	15			24	
Muud riigid	30	30	38			17	

Allikas: Valtiovarainministeriö⁴

Samas pidurdus 2004. aasta kevadkuudel, peale EL laienemist alkoholi registreeritud tarbimise kasv, kuid 2004. aastal kokku kasvas registreeritud tarbimine kiiremini kui 2003. aastal (tabel 13). Registreeritud tarbimine kasvas 2004. aastal 6,5% eelmise 2003. aasta 1,2% asemel ning oli ühe elaniku kohta 8,2 liitrit (2003.a – 7,7 l). Tarbimises registreeritud turu osa

⁴ Valtiovarainministeriö vero-osasto. Alkoholiveron alentamisen ja matkustajatuontimääräysten muutamisen vaikutuksia, 1/2005

kasvu põhjuseks oli aktsiisimaksu alandamine ja mitmed 2004. aastal organiseeritud õlle soodushinnaga kampaaniamüügid.

Tabel 13

Alkoholsete jookide registreeritud müük tootegrupiti, mln l

Tootegrupp	2002	2003	2004	Muutus, +, - %	
				2003/2002	2004/2003
Kanged piiritusjoogid	28,2	28,4	33,5	+0,7	+17,5
Alla 22% piiritusjoogid	4,3	4,4	5,0	+2,3	+14,8
Veinid	47,3	51,1	50,7	+8,0	-1,0
Siidrid	57,1	54,4	52,6	-4,7	-3,7
Long drink'id	24,1	26,1	25,3	+8,3	-2,7
Õlu	410,5	407,8	428,6	-0,7	+4,6
Kokku 100%-lises	39,55	40,02	42,76	+1,2	+6,5

Allikas: Valtiovarainministeriö

Alkoholsete jookide kogutarbimine 100%-lises suures Soomes 2004. aastal kokku 9,6% ja oli ühe elaniku kohta 10,3 liitrit (joonis 4, tabel 14). Tarbimise kiire kasv viimasel aastal toimus reisiselt kaasa toodud alkoholikoguste suurenemise tagajärjel.

Tabel 14

Alkoholsete jookide tarbimine Soomes 2000-2004. aastal
(100%-lises alkoholis, liitrit ühe elaniku kohta)

Tarbimine	2000	2001	2002	2003	2004	Muutus 2004/03 + %
Registreeritud	7,0	7,3	7,6	7,7	8,2	6,5
Registreerimata	1,8	1,7	1,7	1,7	2,1	23,5
Tarbimine kokku	8,8	9,0	9,3	9,4	10,3	9,6

Allikas: Valtiovarainministeriö

2005. aasta oli esimene täispikk kalendriaasta 2004. aastal aktsiisimäärade ja reisiselt toodavate koguste piirangute muutmise järel. STAKES prognoosis, et 2005. aastal kasvab kogutarbimine 5% eelmise aastaga võrreldes. Sel juhul tõuseks Soomes alkoholi kogutarbimine 10,8 liitri elaniku kohta 100%-lises alkoholis. Enam kasvaks registreerimata tarbimine, sest reisiselt toodu kasvab võrreldes 2004. aastaga veelgi. Põhjus on selles, et 2005. aastal oli Eesti 4 kuu võrra pikemalt EL liige ja ühtlasi olid ka reisiselt toodud suuremate kogustega kuid 4 võrra rohkem kui 2004. aastal. Lisaks oli 2005. aastal 2 alandatud maksu määraga kuud rohkem kui 2004. aastal. Need on põhjused, miks 2005. aastal alkoholi mak-

sustamisest arvatakse kogunevat vähem raha kui eelmisel aastal, seda vaatamata alkoholi tarbimise kasvule.

Soome Rahandusministeeriumi 9 kuu uuringu andmetel suurenesid 2005. aastal soomlaste väliskülastustelt kaasa toodud alkoholsetest jookidest kangete alkoholsete jookide ning veinide ja muude kääritatud jookide kogused hinnanguliselt ligi viiendiku võrra, kuid õlle ja alla 22%-liste alkoholsete jookide osas jäävad enam-vähem eelmise aasta tasemele. Samasugune kasvutendents oli ka Eesti suunalt toodavate alkoholsete jookide kogustes.

Tabel 15

Soomlaste kaasa viidud keskmised alkoholsete jookide kogused
2003-2005. aastal
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

	Kanged	Aperitiivid	Veinid	Õlu
Kõikide välisreiside keskmine 2003	0,7	0,3	0,6	4,9
Eesti suunalt 2003	0,8	0,3	0,6	7,7
Kõikide välisreiside keskmine 2004	1,1	0,4	1,4	4,5
Eesti suunalt 2004	1,9	0,7	2,1	8,6
Kõikide välisreiside keskmine 9k '05	1,1	0,4	1,5	3,7
Eesti suunalt 9k '05	2,4	0,4	3,5	6,4

Allikas: Soome Rahandusministeerium

Kokkuvõte

Antud uuring on neljas ühtse metoodika alusel tehtud analüüs turistide alkoholsete jookide kaasaostude hindamise kohta. Järjekordselt tuleb aga tõdeda, et statistiline andmestik selle valdkonna kohta on Eestis äärmiselt puudulik ja 2005. aastal veelgi lünklikumaks muutunud. Peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga ei fikseerita enam Eesti piiriületusi EL riikidest saabuvate reisijate kohta. Väliskülastajate arvu määramiseks oli kasutada üksnes 2004-2005. aasta majutusstatistika ja 2003. aasta kohta veel täielikud piiriületuse arvud.

EAS Turismiarenduskeskuse ja Eesti Panga poolt iga-aastaselt teostatavaid turistide küsitlusi viiakse läbi andmete saamiseks turistidega sissetoodava valuuta, turismiteenuste kasutamise, turistide rahulolu jms kohta, kuid turistide kulutuste osa (sh ka alkoholi-tubakatoodete ostukulude suurus) pole senini analüüsitud ning küsitluslehe vormi ja metoodikat edasi arendatud. Kuluste osas on antud küsitlusinfo lünklik ning ebapiisavalt struktureeritud, kuid see on ainuke info, mis momendil Eestis turistide kulutuste kohta eksisteerib. EKI poolt hinnatud väliskülastajate alkoholsete jookide ostumahtusid siseturul ja laevadel on võrreldud Soome ja Rootsi uuringutega reisidelt kaasa toodud kogustega, mis moodustavad põhiosa turistide poolt Eestist välja viidavast alkoholist. Võrdlusvõimalused nimetatud uuringutega tõstavad antud uurimistulemuste usaldusväärsust.

Väga põhjalikult tehtud Soome ja Rootsi alkoholitarbimise uuringud peaksid olema heaks suunanäitajaks ka Eesti alkoholitarbimise ning alkoholsete jookide müügist saadavate

maksude haldamise uuringutele, eelkõige aga riikliku initsiatiivi näitamiseks nende uuringute vajalikkusest ja selle riigile väga olulise kauba statistilise andmebaasi täiustamiseks.

2005. aastal suurenes Eestis majutatud välisküllastajate arv 10 kuu andmetel 8% ning hinnanguliselt oli 2005. aastal Eestisse saabuvate välisküllastajate arv 4,3 miljonit. Soomest saabunud küllastajate arv kasvas Soome Rahandusministeeriumi andmetel 9%, samas suurenes kõigist teistest riikidest saabujate arv tunduvalt kiiremini. Soomlased ostavad peamise osa välisküllastajate poolt Eestist kaasa ostetud alkoholsetest jookidest. Kaupluste müügis vähenesid välisküllastajate keskmised ostukogused viinal, lahjadel karastusjookidel ja veinil, kuid konjakil, viskil ja likööril tõusid ning õllel jäid eelmise aasta tasemele. 2005. aastal suurenesid välisküllastajate kulutused alkoholsetele jookidele 2,3%, ulatudes 227 kroonini keskmiselt ühe küllastaja kohta (2004.a - 222 kr).

Eesti siseturult välisküllastajate poolt ostetavate alkoholsete jookide kogus arvestatuna 100%-lises alkoholis ulatus 2005. aastal kauplustes ja laevadel müügiga kokku 3,9 miljoni liitrini, mille arvel väheneb Eesti elanike alkoholitarbimine keskmiselt 3,51 liitri võrra ühe täiskasvanud elaniku kohta. Sealhulgas kauplustes müügi arvelt 2,31 liitrit ja laevadel müügi arvelt 1,2 liitrit. Alkoholsete jookide jaekäibest moodustavad välisküllastajate alkoholiostud ligikaudu 23%, ulatudes 2005. aastal 910-920 miljoni kroonini, millest 1/3 kulutatakse viina ostmiseks.